

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

MDP
INICIJATIVE
CENTAR ZA MENADŽMENT, RAZVOJ I PLANIRANJE

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Autorica: Mirna Jusić

Karika koja nedostaje:
**MJESNE ZAJEDNICE KAO POKRETAČ
AKTIVNOG UČEŠĆA GRAĐANA
U LOKALNOM RAZVOJU**

Naučene lekcije iz procesa akcionog planiranja
u 14 mjesnih zajednica u Bosni i Hercegovini

Mart 2011. godine

**Karika koja nedostaje:
MJESNE ZAJEDNICE KAO POKRETAČ AKTIVNOG UČEŠĆA GRAĐANA
U LOKALNOM RAZVOJU**

**Naučene lekcije iz procesa akcionog planiranja u 14 mjesnih zajednica
u Bosni i Hercegovini**

Autorica: Mirna Jusić

Mart 2011. godine

Izdavač:
Centar za menadžment, razvoj i planiranje – MDP Inicijative, 2011.

Za Izdavača:
Snežana Mišić Mihajlović, izvršni direktor

Autorica:
Mirna Jusić

Štampa:
Matićgraf d.o.o.
Banja Luka

Tiraž:

2011. godina

Sadržaj

Lista skraćenica	4
1. Uvod	5
2. Učešće građana u Bosni i Hercegovini u razvojnom planiranju	8
2.1. Zakonski okvir	8
2.2. Učešće građana u praksi	9
2.3. Podsticanje građanskog učešća	10
3. Proces akcionog planiranja u 14 mjesnih zajednica u Bosni i Hercegovini	11
3.1. Koncept akcionog planiranja	11
3.2. Ograničenja i izazovi aktivnog učešća mjesnih zajednica u akcionom planiranju	12
3.3. Fazni pristup uvođenju akcionog planiranja u mjesne zajednice	12
3.4. Glavni koraci u procesu akcionog planiranja	14
3.5. Organizacija procesa akcionog planiranja	16
3.6. Zastupljenost: Sastav akcionih timova	17
3.7. Implementacija akcionih planova i rezultati akcionog planiranja	18
4. Naučene lekcije, izazovi i faktori uspjeha i neuspjeha	21
5. Preporuke	24
6. Bibliografija	25
Aneks 1: Lista učesnika fokus grupe	28
Aneks 2: Direktna budžetska podrška MDP inicijativa/SDC-a općinama za implementaciju projekata iz akcionih planova u 14 mjesnih zajednica u Bosni i Hercegovini	29

Lista skraćenica

BDP	bruto domaći proizvod
BiH	Bosna i Hercegovina
CCI	Centri civilnih inicijativa
EU	Evropska unija
FBiH	Federacija BiH
GAP	Governance Accountability Project/Projekt upravne odgovornosti
MDP	Municipal Development Project/Projekt razvoja općina
NVO	nevladina organizacija
RS	Republika Srpska
SDC	Swiss Development and Cooperation Agency/Švicarski ured za razvoj i saradnju
UNDP	United Nations Development Program/ Razvojni program Ujedinjenih nacija
ZOLS RS-a	Zakon o lokalnoj samoupravi Republike Srpske
ZOPLS FBiH	Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine

1. Uvod

Tokom 2009. i 2010. godine proces akcionog planiranja proveden je u 14 mjesnih zajednica u tri općine u Bosni i Hercegovini (BiH): pet u općini Doboj Istok, sedam u opštini Petrovo i dvije u općini Doboj Jug. Proces akcionog planiranja pokrenuo je Centar za menadžment, razvoj i planiranje – MDP inicijative iz Doboja (MDPi), uz finansijsku podršku Švicarske agencije za razvoj i saradnju (SDC)¹.

Osnovni razlog za pokretanje procesa u kojem predstavnici savjeta/vijeća mjesnih zajednica², ali i njeni stanovnici, u saradnji s predstavnicima općinske uprave, imaju mogućnost da budu uključeni u kreiranje akcionih planova kao osnove za razvoj lokalnih zajednica, proizlazi iz želje da se unaprijede kapaciteti općina za lokalni ekonomski razvoj, ali i za institucionalizaciju mehanizama i procesa koji bi unaprijedili direktnu demokratiju na lokalnom nivou.

Direktno učešće građana u donošenju odluka postalo je međunarodna norma i obaveza. Vijeće Evrope, u Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi (Vijeće Evrope 1985),³ u svojoj preambuli spominje pravo građana na učešće u javnim pitanjima kao jedan od demokratskih principa članica Vijeća Evrope koji se najdirektnije može primijeniti na lokalnom nivou. U Preporuci 19 (2001) Komiteta ministara Vijeća Evrope o učešću građana u javnom životu na lokalnom nivou, zemljama članicama preporučeno je da svoje zakonodavstvo usklade s principima učešća građana koji se navode u preporuci radi podsticanja učešća građana u javnom životu na lokalnom nivou, a u skladu s principima Evropske povelje (Vijeće Evrope 2001). Dodatni protokol Evropske povelje o lokalnoj samoupravi o pravu na učešće u radu lokalnih vlasti također daje slične preporuke (Vijeće Evrope 2009).

¹ Akciono planiranje implementirano je u okviru Projekta razvoja općina (Municipal Development Project – MDP). Spomenute općine su tri od osam partnerskih općina MDP inicijativa, a u okviru MDP projekta.

² Savjeti mjesnih zajednica (u Republici Srpskoj), odnosno vijeća mjesnih zajednica (u Federaciji BiH), organi su odlučivanja mjesnih zajednica.

³ BiH je ratificirala Evropsku povelju o lokalnoj samoupravi 2002. godine.

Participatorna demokratija pretpostavlja snažnu ulogu građana u procesu donošenja odluka (Gaventa 2006, str. 15–16). Participacija se odnosi na „uključivanje predstavnika javnosti u donošenje agende, donošenje odluka i aktivnosti formulacije politika organizacija/institucija nadležnih za razvoj politika” (Rowe i Frewer 2005, str. 253). U međunarodnoj razvojnoj literaturi, ali i u literaturi javne uprave, argumenti za participatorno donošenje odluka „često se oslanjaju na vrline procesa i na uvjerenje da je angažirano građanstvo bolje od pasivnoga građanstva” (Irvin i Stanisbury 2004, str. 55), i to zbog vjerovatnoće da su odluke u kojima su učestvovali građani utemeljene na njihovim realnim preferencama, te da će vlasti dobiti veću podršku građana za implementaciju takvih odluka. Participacija se naročito smatra prigodnom za lokalni nivo vlasti zbog blizine vlastima (Moynihan 2007).⁴

U literaturi o razvojnom planiranju, participatorni pristup planiranju sve se više spominje i promovira (pogledati npr.: McClaran i Moote 1997, Innes i Booher 2004, Swinburn et al. 2006, OECD 2008). Učešće građana su međunarodne razvojne agencije prepoznale kao važan aspekt razvojnih projekata nakon što je „neefikasnost eksterno nametnutih i ekspertskih formi istraživanja i planiranja postala sve evidentnija” (Cooke i Kothari 2001, str. 5), pa su tako agencije sve više počele koristiti participatorne metode istraživanja i planiranja.

Bilo da se radi o diskursu javne uprave ili razvoja, u literaturi se zagovara institucionalizacija participacije kao ključ njene efikasnosti. Prema Gaventi, „kako su participatorni pristupi s nivoa projekta podignuti na nivo politika, oni neminovno ulaze u arenu vlasti, čime postaje evidentno da participacija može imati efekte samo ako se suoči s pitanjima institucionalne promjene” (Gaventa 2004, str. 17). Uz adekvatan zakonski okvir, autor također ističe da je potrebno odrediti pravila učešća u procesima donošenja odluka, kao i prava i odgovornosti različitih aktera u ovim procesima (Ibid., str. 21).

⁴ Ipak, participacija je također kritikovana u međunarodnoj literaturi. Neki autori smatraju da je ona često deklarativna, odnosno da građani nemaju stvarnu moć u procesima donošenja odluka, te da učešće može imati i svoje negativne strane, poput otežavanja procesa donošenja odluka, nedostatka legitimiteta „predstavnika” građana itd. (pogledati: Arnstein 1969, Irvin i Stanisbury 2004).

Proces akcionog planiranja, proveden u mjesnim zajednicama u BiH, dokumentiran je kroz analizu akcionih planova, dostupnih izvještaja o procesu, te kroz analizu rezultata fokus grupe koja je organizirana s ključnim učesnicima u procesu – predstavnicima akcionih timova mjesnih zajednica (koji uključuju i sektor nevladinih organizacija), općinske uprave i trenera. Budući da je proces participatorne prirode, razmatran je u odnosu na međunarodne standarde i literaturu o efektima građanske participacije u procesima donošenja odluka.⁵ Također je uzet u obzir i kontekst BiH, i to konkretno – u odnosu na razvojno planiranje i učešće građana.

Izvještaj nudi naučene lekcije, zaključke, ali i preporuke za unapređenje budućih, sličnih pristupa planiranju na principu građanskog učešća⁶ na nivou mjesnih zajednica u BiH.

⁵ Prvenstveno se odnosi na okvir za evaluaciju efekata učešća (Rowe et al. 2004).

⁶ Pojmovi participacija i građansko učešće naizmjenično su korišteni u tekstu.

2. Učešće građana u BiH u razvojnom planiranju

2.1. Zakonski okvir

U BiH su nadležnosti lokalne uprave za razvoj, ali i mehanizmi neposrednog učešća građana u procesima donošenja odluka, propisani Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH (ZOPLS FBiH 2006) i Zakonom o lokalnoj samoupravi Republike Srpske (ZOLS RS 2004).

Prema ZOPLS-u FBiH, u nadležnosti jedinice lokalne samouprave spada i „donošenje programa i planova razvoja jedinice lokalne samouprave i stvaranje uvjeta za privredni razvoj i zapošljavanje” (ZOPLS FBiH 2006, čl. 8), dok prema ZOLS-u RS-a, nadležnosti općina obuhvataju i „usvajanje programa razvoja opštine” (ZOLS 2004, čl. 12). Na nivou mjesnih zajednica u FBiH, građani putem organa mjesnih zajednica „odlučuju o poslovima značajnim za život i rad na području mjesne zajednice”, što uključuje i razvoj privrede i društvenih djelatnosti (Ibid., čl. 25). Zakoni propisuju nekoliko mehanizama učešća građana,⁷ a općinama je ostavljena mogućnost detaljnijeg definiranja participatornih mehanizama u općinskim statutima. Mjesna zajednica, kao tradicionalan oblik učešća građana, obavezna je u FBiH, dok je u RS-u formiranje mjesne zajednice fakultativno (ZOLS RS 2004, čl. 106; ZOPLS FBiH 2006, čl. 24). U FBiH mjesna zajednica ima svojstvo pravnog lica, što nije slučaj u RS-u; zakon u FBiH ostavlja mogućnost općini da povjeri obavljanje određenih poslova iz izvornog djelokruga općine mjesnoj zajednici, uz osiguranje potrebnih sredstava (Ibid., čl. 27, čl. 30).⁸ Ovi zakoni samo okvirno propisuju obavezu finansiranja rada mjesnih zajednica (Ibid., čl. 31; ZOLS RS 2004, čl. 109).

⁷ U RS-u, to su: referendum, zbor građana, građanska inicijativa, mjesna zajednica, paneli građana, sheme prijedloga, „sati građana” u skupštinama općina, te drugi oblici koji nisu eksplicitno zabranjeni zakonom (ZOLS RS 2004, čl. 99). U FBiH su mehanizmi neposrednog učešća građana: referendum, mjesni zbor građana, inicijativa i drugi oblici neposrednog izjašnjavanja (ZOPLS FBiH 2006, čl. 43–45).

⁸ Takva se mogućnost u nekim općinama odražava u praksi: studija Svjetske banke iz 2009. godine navodi da se uloge mjesnih zajednica razlikuju od općine do općine, budući da su neke aktivne u lokalnim poslovima, dok su druge manje aktivne ili marginalizirane (Svjetska banka 2009, str. 32).

Pored mehanizama koji su institucionalizirani zakonima, u pojedinim su općinama usvojene i određene odluke koje se tiču učešća građana, poput odluke o procedurama javnih rasprava, odluke o provođenju ankete u mjesnim zajednicama radi davanja prioriteta projektima, te odluke o proceduri za odabir projekata nevladinih organizacija (NVO) s kriterijima (Mišić-Mihajlović i Jusić 2010, str. 198–199).

2.2. Učešće građana u praksi

Ipak, istraživanja pokazuju da je učešće građana u BiH slabo. Prema istraživanju Centara civilnih inicijativa (2010), iako su anketirani građani zainteresirani za učešće, većina je imala malo iskustva na tom polju (CCI BiH 2010, str. 6–14). Istraživanje CCI-ja ukazuje na to da građani često nisu upoznati s mogućnostima učešća, te da većina njih ne zna za slučajeve gdje je učešće dalo bilo kakav rezultat. Kada je riječ o učešću kroz mjesne zajednice, oko 35% građana izjavilo je da je imalo iskustvo učešća (Ibid.), što, prema rezultatima istraživanja, mjesne zajednice čini najčešće korištenim mehanizmom učešća.

Bez obzira na njihovu tradicionalno značajnu ulogu u procesima učešća građana na nivou lokalne zajednice prije rata, mjesne zajednice se danas suočavaju s nizom problema, uključujući nedostatak ovlaštenja, nestabilne izvore finansiranja, netransparentan izbor članova vijeća/savjeta mjesnih zajednica i nedostatak kapaciteta (Bajrović i Stojanović 2008, str. 29–39). Takvi problemi mogu oslabiti povjerenje građana u rad mjesnih zajednica: prema rezultatima ankete koja je provedena u okviru studije Svjetske banke (2009), „manji broj ispitanika smatra da su mjesne zajednice lokalne institucije koje zavređuju povjerenje nego što je to bio slučaj u prošlosti” (Svjetska banka 2009, str. 34). Iako i ova studija potvrđuje nizak stepen učešća građana na lokalnom nivou, kao i studija CCI-ja, zanimljivo je da je 81% anketiranih građana koji su imali iskustvo učešća opisalo sastanke vijeća/savjeta mjesnih zajednica kao najkorisnije vidove učešća (Ibid.).

2.3. Podsticanje građanskog učešća

Bitno je napomenuti da se u BiH na općinskom nivou u posljednjih deset godina zagovara primjena različitih participatornih mehanizama⁹, koji nisu nužno definirani zakonom. Participatorni pristup primijenjen je u okviru različitih projekata ili procesa – od izrade strategija razvoja općine i lokalnih ekoloških planova do kapitalnih planova ulaganja, i to kroz formiranje mehanizama poput partnerskih grupa, općinskih razvojnih timova, posebnih komisija za odabir projekata itd. „Neformalni oblici često se javljaju kao dopunski oblici učešća građana i mogu biti veoma značajni u sredinama u kojima formalni oblici ne omogućavaju kvalitetan dijalog ili reprezentativnost učesnika” (Mišić-Mihajlović i Jusić 2010, str. 199). Ipak, upitno je do koje su mjere takvi mehanizmi institucionalizirani, odnosno da li imaju kontinuitet nakon završetka određenog projekta.

9 To uglavnom čine međunarodne organizacije.

3. Proces akcionog planiranja u 14 mjesnih zajednica u BiH

3.1. Koncept akcionog planiranja

Akciono planiranje definirano je kao „proces koji usmjerava naše svakodnevne aktivnosti, aktivnosti naše organizacije, lokalne zajednice ili projekta pojedinačno” (MDP 2007, str. 49). Ono se odnosi na „proces planiranja aktivnosti koje treba da budu urađene, definisanja vremenskih rokova kada one treba da budu urađene, određivanja osoba koje treba da urade predviđene aktivnosti, kao i definisanje izvora, odnosno sredstava (njihovog obima i strukture) koja su potrebna da bi se određene aktivnosti implementirale” (Ibid.).

Uzimajući u obzir činjenicu da su mjesne zajednice općeprihvaćen i duboko ukorijenjen mehanizam učešća građana na lokalnom nivou u BiH, savjeti/vijeća mjesnih zajednica se nameću i kao jedan od osnovnih aktera koje je neophodno uključiti u procese participatornog akcionog planiranja unutar lokalnih zajednica.

Istovremeno, akciono, odnosno operativno planiranje na nivou mjesne zajednice razlikuje se od strateškog planiranja na nivou općine po tome što je, prema definiciji, fokusirano na užu teritoriju i što nema svrhu definiranja strateškog pravca razvoja, već operacionalizacije projekata koji se trebaju uraditi na nivou mjesne zajednice. Proces se oslanja na strateške ciljeve koji su ranije definirani u okviru procesa strateškog planiranja općine. Od planova kapitalnih ulaganja razlikuje se po tome što projekti u akcionim planovima nisu samo infrastrukturne prirode i što su akcioni planovi ipak detaljniji dokumenti koji projekte stavljaju u kontekst konkretne mjesne zajednice na koju se odnose. Tako je, naprimjer, u okviru procesa strateškog planiranja definirana i uključena u akcioni plan SWOT analiza (snage, slabosti, prilike i prijetnje) za svaku od mjesnih zajednica.

3.2. Ograničenja i izazovi aktivnog učešća mjesnih zajednica u akcionom planiranju

Mjesne zajednice se suočavaju s nizom problema koji značajno limitiraju njihov kapacitet za aktivno učešće u procesima lokalnog akcionog planiranja. Jedan od tih problema – nedostatak stručnosti članova tijela savjeta/vijeća mjesnih zajednica da učestvuju u procesima kratkoročnog i dugoročnog planiranja u općini – motivirao je predstavnike MDP inicijativa da osmisle projekt kojim bi se jačale mjesne zajednice kao institucije i jačao kapacitet njihovih predstavnika, a u svrhu osposobljavanja mjesnih zajednica da kvalitetno ispunjavaju svoje zadatke i tako postanu legitiman i reprezentativan subjekt u procesima planiranja na lokalnom nivou. Istovremeno, uočeni su i drugi problemi na nivou mjesnih zajednica u osam partnerskih općina s kojima MDPI surađuje, poput slabe komunikacije između mjesnih zajednica i lokalne uprave, problema u organizaciji mjesnih zajednica i odstupanja od onoga što bi, prema zakonu, mjesne zajednice, posebno u FBiH, trebale raditi.

3.3. Fazni pristup uvođenju akcionog planiranja u mjesne zajednice

Imajući u vidu da učešće građana u pitanjima od javnog značaja na lokalnom nivou predstavlja pravo građana i demokratski princip, ali i da građani u BiH vide mjesne zajednice kao prepoznatljiv i često korišten mehanizam učešća na lokalnom nivou, MDP inicijative su u periodu od 2006. do 2007. godine pilotirale određene aktivnosti koje su imale za cilj da se poveća odgovornost članova savjeta/vijeća za dugoročno planiranje na lokalnom nivou i da se ohrabre žene i mladi da uzmu učešće u ovim aktivnostima, posebno u ruralnim mjesnim zajednicama u ciljanim općinama. U tom je periodu organiziran ciklus edukacije članova savjeta/vijeća mjesnih zajednica i predstavnika civilnog društva, kroz koji su oni stekli vještine i znanja o akcionom planiranju i radili su na akcionim planovima i prijedlozima projekata.¹⁰ Pilotiranje je bilo uspješno,

¹⁰ Prvi krug treninga organiziran je 2006. godine u 29 mjesnih zajednica, u 5 općina (Doboj, Doboj Istok, Doboj Jug, Petrovo, Usora). U edukaciji je učestvovalo 529 građana (113 žena, 416 muškaraca, 270 mladih), a pripremljeno je 37 projektnih prijedloga i zatim predano općinama. Drugi krug treninga organiziran je 2007. godine, i to u 21 mjesnoj zajednici, u 4 općine (Doboj, Gračanica, Modriča i Petrovo), a učestvovalo je 545 građana (78 žena, 467 muškaraca, 231 mladih), dok je 16 mjesnih zajednica razvilo akcione planove. Implementirano je ukupno 19 projekata mjesnih zajednica: 14 projekata implementirano je u 5 općina nakon prvog kruga treninga, a 5 projekata mjesnih zajednica implementirano je u Gračanici nakon

budući da su kapaciteti i vještine predstavnika mjesnih zajednica, ali i predstavnika civilnog društva i pojedinaca unaprijeđeni, a posebno vještine potrebne za kvalitetno upravljanje projektnim ciklusom. Kroz trening i implementaciju projekata, članovi savjeta/vijeća mjesnih zajednica, kao i građani koji su učestvovali u projektnim aktivnostima, preuzeli su odgovornost za dobrobit i razvoj svojih zajednica. Također, značajan broj mladih ljudi pokrenut je iz letargije u akciju jer im je dat glas u osmišljavanju budućnosti njihovih zajednica (npr., skoro svi projekti mjesnih zajednica u 2007. bili su fokusirani na problematiku omladine).¹¹

Osnovni cilj ponovljenog procesa 2009. i 2010. godine bio je povećati kritičnu masu obuhvaćenih mjesnih zajednica u općinama u kojima se proces provodi, s ciljem da se ispitaju mogućnosti, izazovi i faktori za institucionalizaciju procesa. Ambiciozniji projekt akcionog planiranja, koji je uslijedio nakon pilot faze, implementiran je 2009. i 2010. godine, i imao je tri cilja:

1. izgradnju kapaciteta organizacionih struktura na nivou mjesne zajednice u oblasti aktivnog učešća građana u procesima planiranja i donošenja odluka u općini;
2. napredak u približavanju partnerskih općina standardima Evropske unije (EU) kroz uvođenje inovativnih mehanizama participacije građana u lokalnom planiranju; kao i
3. integriranje koncepta akcionog planiranja u mjesnim zajednicama u okviru procesa strateškog planiranja općina.

Sama motivacija za osposobljavanje mjesnih zajednica za izradu akcionih planova koji sadrže prijedloge prioritarnih projekata za zajednicu, a ne nekog drugog procesa, u skladu je s postojećom praksom korištenja mjesnih zajednica kao mehanizma za učešće građana u pojedinim procesima koji se odvijaju u općini. Već postoji praksa da se predstavnici mjesnih zajednica uključuju u izradu dugoročnih općinskih strategija razvoja tako što učestvuju u posebnim komisijama/timovima za razvoj, partnerskim grupama, konsultiraju

drugog kruga treninga. Projekte su uglavnom sufinansirale općine, lokalni partneri (građani kroz savjete/vijeća mjesnih zajednica ili NVO) i MDPI, a neke su iz godišnjih budžeta finansirale općine.

¹¹ Dodatni efekat učešća mladih u pripremi i realizaciji projekata zapažen je u uspostavljanju novih organizacija mladih u nekim lokalnim zajednicama.

se o potrebama na nivou mjesnih zajednica ili se pozivaju na javne rasprave o nacrtu strategija. Mjesne su zajednice obično u praksi uključene i u proces participatornog budžetiranja tako što se općina na godišnjem nivou konsultira s mjesnim zajednicama o prioritetnim projektima, npr. o projektima kapitalnih ulaganja, prije pripreme nacrtu općinskog budžeta. Građani kroz javne rasprave, koje su obično organizirane u mjesnim zajednicama, također imaju mogućnost dati svoje komentare na nacrt budžeta.

U oba ova procesa neophodno je od mjesnih zajednica dobiti relevantne ulazne informacije o konkretnim projektima koji se trebaju realizirati na nivou teritorije mjesne zajednice, a koji nisu *ad hoc*, već su planirani u skladu s realnim preferencama građana koji žive u mjesnoj zajednici.

3.4. Glavni koraci u procesu akcionog planiranja

Odabir općina i mjesnih zajednica za implementaciju akcionog planiranja bio je vođen time da se pokrije cjelokupna teritorija određene općine kako bi se primijenio jedinstven pristup planiranju u svim mjesnim zajednicama u toj općini.

Tako su odabrane tri partnerske općine koje sadrže relativno mali broj mjesnih zajednica, a to su: Doboj Istok, koji sadrži pet, Doboj Jug, koji sadrži dvije, i Petrovo, koje sadrži sedam mjesnih zajednica.¹² Neophodno je napomenuti da se općine Doboj Istok i Doboj Jug nalaze u Federaciji BiH (FBiH), dok je opština Petrovo situirana u Republici Srpskoj (RS), što je značajno iz perspektive različitih zakonskih okvira koji se odnose na status i ulogu mjesnih zajednica.

Proces akcionog planiranja koji je proveden u spomenutim mjesnim zajednicama odvijao se u dvije faze – kroz edukaciju članova akcionih timova mjesnih zajednica i kroz izradu akcionih planova.

¹² Ovaj broj mjesnih zajednica bio je u skladu s kapacitetima MDPI-ja za provedbu procesa akcionog planiranja u momentu kada je proces organiziran.

U prvoj fazi, članovi akcionih timova mjesnih zajednica prošli su kroz edukaciju, s ciljem izgradnje kapaciteta. U tu svrhu, formirani su mješoviti akcioni timovi na nivou mjesne zajednice, koji su se sastojali od članova savjeta/vijeća mjesnih zajednica, predstavnika NVO-a, kao i pojedinaca koji nisu nužno predstavnici formalne organizacije ili udruženja.

Edukacija je organizirana putem radionica u mjesnim zajednicama i sastojala se od teoretskog dijela, s praktičnim primjerima, i vježbama primjene određenih postupaka. Teoretski dio sastojao se od sljedećih tema: uloga građana u demokratiji, organiziranje zajednica, timski rad i jačanje povjerenja, identifikacija problema i određivanje prioriteta, akciono planiranje, pisanje projektnih prijedloga i upravljanje projektima. Edukacija je realizirana kroz četiri treninga, koji su sadržavali osam modula, u periodu od juna do septembra 2009. godine.

Kompletnu edukaciju, a nakon toga i izradu akcionih planova, omogućili su certificirani treneri koji su dolazili iz lokalnih zajednica u kojima je proces proveden, a koje je za potrebe projekta obučio MDPI. Treneri su također pomogli članovima vijeća/savjeta mjesnih zajednica u akcionom timu pri organizaciji i koordinaciji procesa na prostoru mjesnih zajednica. Za potrebe edukacije MDPI je pripremio i poseban priručnik.

Sljedeći korak u procesu bila je izrada akcionih planova mjesnih zajednica i prijedloga prioritetnih projekata za period od dvije do tri godine; u okviru ovog segmenta, učesnici su s trenerima prošli kroz sve faze akcionog planiranja i pripreme prijedloga projekata.¹³ Predstavnici lokalne uprave, odnosno općinske administracije, koji direktno rade na pitanjima vezanim za strateško planiranje i/ili mjesne zajednice (npr. odjeljenja/službe za privredu i društvene djelatnosti), bili su upoznati s procesom i prisustvovali su pojedinim sesijama akcionog planiranja u nekim od mjesnih zajednica. Ideja je bila da se na ovaj način uspostavi i pojasni uloga svih subjekata strateškog planiranja.

Nakon njihove izrade, akcioni planovi, koji su također sadržavali i prijedloge prioritetnih projekata, upućeni su općinskoj upravi i načelniku u oktobru 2009. godine kako bi bili uključeni u budžet za 2010. godinu i procese planiranja za naredne godine. Predstavnici općinske uprave u jednom su dijelu prilagodili akcione

¹³ U akcionim su planovima prioritetni projekti pripremljeni u formi projektnog zadatka, što znači da su pripremljeni osnovni elementi projektnog prijedloga.

„Ovi projekti koji su ponuđeni i koji se realizuju, oni će biti u službi svih građana.”
Mustafa Mujkić,
pomoćnik načelnika,
općina Doboj Istok

planove ili prijedloge projekata strateškim ciljevima općine; takve promjene nisu bile supstancijalne, a imale su primarnu funkciju uključivanja predstavnika općina u proces.

Tokom 2010. godine, treneri su sa akcionim timovima revidirali akcione planove, nakon čega su detaljnije razvijeni prioritetni projekti, koji su kandidirani za finansiranje koje su osigurali MDPI i SDC, uz sufinansiranje općina. Potom su odobreni pojedini projekti, koje je realizirala specijalna komisija formirana na nivou općine isključivo u ovu svrhu.

Jedan od originalno planiranih koraka predviđao je i izradu i usvajanje općinske odluke i pratećih procedura i obrazaca, kojima bi se ovakav pristup u procesima strateškog planiranja i izrade budžeta općine institucionalizirao i postao obavezujući. Na izradi nacrtu odluke i jedinstvenog obrasca akcionog plana za sve mjesne zajednice radile bi MDP inicijative zajedno sa stručnim službama skupštine/vijeća općina. Ovaj korak još nije realiziran.

3.5. Organizacija procesa akcionog planiranja

Dok je MDPI osigurao kompletan proces edukacije i izrade akcionih planova, uključujući i trenere, što je omogućilo razvoj procesa, savjeti/vijeća mjesnih zajednica osigurali su prostorije u kojima će se proces održavati i bili su zaduženi za organizaciju individualnih sesija u saradnji s trenerima.

Kada je u pitanju pristup informacijama o samom procesu, komunikacija građana, u svrhu njihovog informiranja o procesu, odvijala se kako formalnim tako i neformalnim kanalima, koristeći prednosti šire reprezentativnosti akcionih timova i uključenosti formalnih i neformalnih interesnih grupa. Na području ovih mjesnih zajednica, ali i samih općina, ne djeluje veliki broj lokalnih medija, ali su u svrhu informiranja korištene oglasne ploče mjesnih zajednica, kao i općinski bilteni/novine u kojima je, u pojedinim slučajevima, dokumentiran proces. U općini Doboj Jug građani su informirani o procesu i kroz redovnu emisiju načelnika na lokalnom radiju.

Građani su konsultirani tokom procesa u više navrata. U većini slučajeva građani su, putem javnih poziva, pozvani da učestvuju u odabiru akcionih timova. Također, tokom izrade akcionih planova, u nekim od mjesnih zajednica provedene su ankete o prioritetima u mjesnoj zajednici, u skladu sa gore spomenutom odlukom o anketi koja je usvojena u sve tri općine. U drugim su mjesnim zajednicama građani pozvani na javnu raspravu radi predavljanja svojih prijedloga.

Učesnici unutar akcionih timova bili su zaduženi da utvrde prioritetne projekte u skladu s kriterijima koji su definirani unutar akcionih timova u tu svrhu. Proces odlučivanja o prioritetima tekao je tako što su akcioni timovi, uz pomoć trenera, sačinili listu projektnih ideja, koja je potom sužavana u skladu s mogućnostima implementacije, kao i realnim potrebama. Prioriteti su uglavnom određeni uz pomoć građana (kroz anketne listiće ili prisustvo na javnim raspravama).

Jedan od ključnih kriterija pri odabiru prioritetnih projekata bila je mogućnost finansiranja odabranih projekata, kao i mogućnost realizacije projekata u periodu koji je definiran akcionim planom.

Članovi akcionih timova, po samoj strukturi procesa, bili su dovoljno rano uključeni u proces, budući da su prvo prošli kroz ciklus edukacije. Od samog početka učestvovali su u definiranju potreba i prioriteta svoje mjesne zajednice.

3.6. Zastupljenost: Sastav akcionih timova

Kod formiranja akcionih timova, postojalo je nekoliko kriterija za odabir članova. Akcioni timovi trebali su okvirno imati između 8–12 članova, tako da u akcionim timovima nije bilo više od 4 predstavnika savjeta/vijeća kako bi se osigurala šira zastupljenost različitih grupa. MDPI je sugerirao da akcioni timovi uključe predstavnike mladih i žena, što je uglavnom i bio slučaj u praksi. U praksi, akcioni su timovi imali između 3–9 članova.

Odabiru se uglavnom pristupalo tako što je objavljen javni poziv građanima da izaberu predstavnike akcionih timova. Na javnim skupovima, aktivni građani izrazili bi svoju želju da učestvuju u akcionim timovima. Tako su predstavnici uglavnom birani na osnovu vlastite spremnosti i zainteresiranosti za učešće.

„Naš glavni prioritet bio je da pomognemo razvoju mjesne zajednice, da uključimo što više mladih, ali i da doprinesemo stvaranju kontinuiteta kulturnih zbivanja i sportskih sadržaja.”

Adnan Šišić, predstavnik mladih i član akcionog tima, MZ Klokočnica, općina Doboj Istok

„Ako radimo, sarađujemo, razgovaramo – bez obzira na to da li to bila neformalna grupa, neko aktivan u NVO sektoru, u MZ ili u lokalnoj zajednici – možemo da uradimo mnogo toga.”

Minka Mehčić,
predstavnik MZ
Matuzići i učesnik u
akcionom timu, općina
Doboj Jug

Prema izjavama predstavnika akcionih timova, nisu postojale situacije gdje su pojedini kandidati eliminirani, već su svi koji su htjeli učestvovati u akcionom timu to mogli uraditi. Prema izjavi predstavnika jedne mjesne zajednice, ispred savjeta mjesne zajednice odabrani su odbornici u skupštini općine kao predstavnici akcionih timova, budući da oni igraju važnu ulogu u procesu donošenja odluka u općini. Iako su u akcionim timovima u nekim mjesnim zajednicama učestvovali odbornici/vijećnici, njihov odabir u akcione timove nije bio dominantan trend u procesu akcionog planiranja. Akcione timove verificirali su savjeti/vijeća mjesnih zajednica prije početka rada.

U pogledu odaziva, on je uglavnom bio konstantan za sve mjesne zajednice, iako je brojčano bio nešto manji u Petrovu u odnosu na druge općine. To se može objasniti i činjenicom što u toj općini, nakon lokalnih izbora 2008. godine, novi savjeti mjesnih zajednica još nisu bili formirani tokom ciklusa edukacije, tako da većina novih članova savjeta mjesnih zajednica, pa tako i novih članova akcionih timova, nije učestvovala u edukaciji, odnosno pripremi prijedloga projekata i akcionih planova. Također, sesijama planiranja u Petrovu prisustvovao je manji broj predstavnika mladih i žena; prema mišljenju trenera, to nije bio rezultat nedostatka interesa, već prvenstveno rezultat nedostatka organiziranosti i kapaciteta ovih grupa da učestvuju u procesu.

Iako su članovi akcionih timova generalno izjavili da su bili zadovoljni načinom odabira članova, istakli su problem educiranosti članova. Budući da su predstavnici mjesnih zajednica uglavnom volonteri i da je proces akcionog planiranja bio na volonterskoj osnovi, neki od predstavnika akcionih timova žalili su se na to da obrazovaniji ljudi u mjesnim zajednicama nisu bili spremni odvojiti svoje vrijeme za ovaj proces.

3.7. Implementacija akcionih planova i rezultati akcionog planiranja

U skladu sa ciljevima, očekivani rezultati projekta bili su:

1. koncept akcionog planiranja u mjesnim zajednicama koji su prihvatile i institucionalizirale ciljane partnerske općine u projektu MDPI-ja,
2. kvalitativno i kvantitativno povećana participacija građana u procesima strateškog planiranja ciljanih općina, kao i

3. unaprijeđena saradnja između građana i lokalnih vlasti kao partnera u planiranju razvoja i donošenju odluka u ciljanim partnerskim općinama MDP inicijativa.

Stvarni utjecaj građana na razvoj u svojoj mjesnoj zajednici kroz proces akcionog planiranja možemo mjeriti kroz implementaciju akcionih planova, ali i kroz institucionalizaciju samog procesa. Prijedlozi projekata, zbog prethodno definiranih prioriteta za tu godinu, nažalost nisu na sistematski način uključeni u budžete općina za 2010. godinu. Ipak, budući da su neki od projekata već bili sadržani u planu kapitalnih investicija za 2010. godinu ili u postojećoj strategiji razvoja¹⁴, oni su svakako uključeni u budžet za 2010. godinu.

Za manje projekte u svim mjesnim zajednicama, MDPI i SDC, uz sufinansiranje općine od najmanje 10%, odvojili su sredstva u totalnom iznosu od 94.779 KM. Projekte je, u skladu s definiranim kriterijima, birala i bodovala komisija formirana na nivou općine, a u tu je komisiju obavezno bio uključen i jedan predstavnik MDPI-ja. Ovim sredstvima nisu mogli biti finansirani veći kapitalni projekti, tako da su odabrani manji projekti.¹⁵

Pored projekata koje su sufinansirali MDPI i SDC, neke od projekata samostalno je finansirala općina ili su za njih prikupljena sredstva iz drugih fondova. Tako je u općini Doboj Istok jedan projekt finansirao UNDP, a drugi je realiziran iz sopstvenih sredstava mjesne zajednice. U općini Doboj Jug realizirano je jedanaest, većinom infrastrukturnih projekata, koji su finansirani iz općinskog budžeta i fondova kantonalnih i federalnih ministarstava; jedan je projekt trenutno u toku. Većina ovih projekata bila je sadržana i u kapitalnom planu investicija. U Petrovu je također realizirano jedanaest projekata, koje je opština Petrovo finansirala samostalno, ili uz pomoć fondova entitetskih ministarstava, ili uz pomoć Projekta upravne odgovornosti (GAP – Governance Accountability Project), koji saraduje sa ovom općinom. U pojedinim slučajevima, građani mjesnih zajednica također su finansijski participirali u projektima.

Kao što je prethodno spomenuto, jedan od originalno planiranih koraka procesa predviđao je izradu i usvajanje

¹⁴ Treneri su predstavnicima akcionih timova dali sugestiju da prioritete projekte uključe u akcione planove bez obzira na to da li su takvi projekti već bili planirani u strategiji razvoja ili u planu kapitalnih investicija i bez obzira na to da li su bili planirani nekim drugim dokumentom.

¹⁵ Detaljan pregled spomenutih projekata dostupan je u Aneksu 2 ovog dokumenta.

„Prvi put su ovim akcionim planiranjem mjesne zajednice dobile važnost, jer imaju svoj konkretan projekat, svoj konkretan problem, i na jednom mjestu imaju prostora da iznesu i sitne i krupne probleme.”

Dragica Pejić, predstavnica opštine Petrovo

općinske odluke i pratećih procedura i obrazaca radi institucionalizacije procesa. Ovaj korak još nije poduzet, iako su predstavnici barem jedne općine pokazali spremnost da takve odluke i procedure uskoro provedu.

Ipak, iako formalne odluke o procesu akcionog planiranja još uvijek nisu usvojene, ono što svakako doprinosi institucionalizaciji samih akcionih planova jeste činjenica da su u općinama Doboj Istok i Doboj Jug mnogi od projekata iz akcionih planova svoje mjesto našli i u strategijama razvoja koje su u međuvremenu pripremljene u ove dvije općine. Na taj način, osigurat će se implementacija projekata iz akcionih planova u narednom periodu. Opština Petrovo također u narednom periodu treba revidirati strategiju razvoja, a predstavnica općine rekla je da će projekti iz akcionih planova mjesnih zajednica biti uzeti u obzir pri izradi nove strategije ali i pri godišnjem revidiranju kapitalnog plana ulaganja.

Neophodno je napomenuti da je jedan od direktnih rezultata akcionog planiranja svakako bio veći nivo osposobljenosti članova akcionih timova za planiranje na nivou mjesne zajednice. Kroz implementaciju akcionog planiranja također je ojačana komunikacija između općina i savjeta/vijeća mjesnih zajednica (naprimjer, predstavnici akcionog tima u jednoj su općini bili uključeni u općinski razvojni tim za izradu strategije razvoja nakon završetka akcionog planiranja).

Pored činjenice da su određeni projekti finansirani kao rezultat akcionih planova, ono što su mnogi učesnici fokus grupe istakli kao pozitivan rezultat akcionog planiranja, koji možda i nije bio direktno predviđen projektom, jeste formiranje i osnaživanje određenih NVO-a u pojedinim mjesnim zajednicama, a posebno u slučaju općine Doboj Istok. Pojedini akteri u nevladinom sektoru čak su uspjeli osigurati sredstva za implementaciju nekih od projekata iz akcionih planova iz nezavisnih, uglavnom donatorskih izvora. Učesnici u procesu također su istakli poboljšanu komunikaciju između nevladinog sektora i predstavnika mjesnih zajednica tokom procesa, imajući u vidu činjenicu da su predstavnici nevladinog sektora učestvovali u procesu.

4. Naučene lekcije, izazovi i faktori uspjeha i neuspjeha

Generalno govoreći, učesnici su dobro prihvatili proces akcionog planiranja, a većina učesnika – kako predstavnika akcionih timova mjesnih zajednica, NVO-a i općina – izrazila je svoje zadovoljstvo što postoji jasan plan razvoja mjesnih zajednica i što je akciono planiranje komplementarno s razvojnim planiranjem i planovima kapitalnih ulaganja. Učesnici uglavnom smatraju da su akcioni planovi kvalitetno urađeni i korisni.

Također, učesnici uglavnom nisu imali prigovore na organizaciju procesa akcionog planiranja, niti na pruženu ekspertsku podršku u toku edukacije i izrade akcionih planova.

Ipak, u opštini Petrovo, treneri su u izvještaju o implementaciji procesa istakli da je postojala nejasna linija komunikacije, zakazivanja sastanaka i izvještavanja članova između predstavnika savjeta mjesnih zajednica i trenera, koji nemaju formalno-pravnu nadležnost za provedbu takvih aktivnosti. Predstavica lokalne uprave u ovoj općini istakla je i snažnu ulogu općine u koordiniranju procesa između trenera i predstavnika mjesnih zajednica, što potencijalno ukazuje i na slabe kapacitete predstavnika savjeta mjesnih zajednica u ovoj općini za koordiniranje procesa. To je u skladu s pravnim okvirom u RS-u, koji predviđa slabiju ulogu mjesnih zajednica nego što je to slučaj u FBiH.¹⁶

Ovaj problem ukazuje na to da je neophodno jasno podijeliti nadležnosti za organizaciju samog procesa. Također je neophodno tačno definirati ulogu općine u procesu planiranja kako bi se osigurala nezavisnost procesa i unaprijedila efikasnost njegove organizacije budući da je predstavnicima općine bila prepuštena mogućnost učešća na sesijama akcionog planiranja. To je rezultiralo time da su se neki predstavnici akcionih timova mjesnih zajednica bunili kada bi predstavnici općina učestvovali na sesijama akcionog planiranja, dok su drugi kritikovali predstavnike općina zbog nedolaska na sesije. Općinska uprava svakako bi dugoročno trebala koordinirati proces akcionog planiranja, ali uz uvažavanje nezavisnosti rada akcionih timova. U pogledu komunikacije tokom procesa, nekoliko učesnika fokus grupe konstatiralo je da bi se još moglo raditi

¹⁶ Prema ZOLS-u RS-a, administrativna služba općine obavlja administrativne i stručne poslove za mjesnu zajednicu (ZOLS RS 2004, čl. 109).

na komunikaciji na relaciji mjesna zajednica – građani, posebno imajući u vidu da je glavni izvor informacija oglasna ploča koja se fizički nalazi u prostorijama mjesnih zajednica. Komunikacija s građanima tokom procesa – a nakon odabira akcionog tima – uglavnom se odvijala neformalnim putem ili zastarjelim kanalima komunikacije. To je potencijalno moglo utjecati na transparentnost samog procesa, na reprezentativnost akcionog tima, kao i na svijest o interesu građana za učešće u procesu planiranja. Ipak, svakako je pohvalno to što su akcioni timovi koristili procese konsultacija s građanima pri definiranju prioriteta projekata, posebno ankete i javne rasprave.

Nekoliko učesnika u procesu također je istaklo poboljšanu komunikaciju između općine i mjesnih zajednica kao rezultat procesa. Ipak, takvu komunikaciju i saradnju potrebno je dići na viši nivo, a kako bi ona bila kontinuirana.

Ako govorimo o nezavisnosti samog participatornog procesa, budući da predstavnici općinske uprave nisu bili članovi akcionih timova u mjesnim zajednicama i budući da su u proces uključeni i treneri kao vanjski facilitatori, proces se uglavnom može ocijeniti kao nezavisan. Ipak, postojali su slučajevi gdje su vijećnici/odbornici učestvovali u radu akcionih timova, što otvara mogućnost politizacije. U jednoj od općina problem je bio i što su učesnici trenere poistovijetili sa jednom političkom strankom, bez obzira na to što su u procesu djelovali u svojstvu nezavisnih facilitatora. Svakako je poželjno da u ovom i sličnim procesima treneri i facilitatori budu prepoznati kao nezavisni akteri. Ipak, ovaj konkretan slučaj može se pripisati i specifičnoj političkoj situaciji unutar same općine.

Ono što je svakako bio jedan od ključnih problema u procesu akcionog planiranja i čime su učesnici akcionih timova, odnosno predstavnici općina, bili posebno nezadovoljni, jeste zakonski okvir unutar kojeg mjesne zajednice djeluju u BiH. Istaknut je problem nejasno definirane uloge mjesnih zajednica, njenih nadležnosti i finansiranja u zakonskom okviru. U skladu s tim, učesnici su istakli problem motivacije predstavnika mjesnih zajednica i građana da se uključe u ovakve procese zbog nedostatka kompenzacije za njihov rad ili nekog drugog vida direktne koristi. Motivacija za kontinuirano učešće predstavnika građana, grupa građana ili savjeta/vijeća mjesnih zajednica u akcionim timovima u nekim mjesnim zajednicama (a posebno u Petrovu) u praksi

jeste bila slabija, a mogući su faktori sljedeći: volonterska osnova rada, slaba promocija akcionog planiranja, politički kontekst (npr., formiranje savjeta mjesnih zajednica u momentu implementacije procesa u Petrovu), ali i nedostatak kapaciteta ili organiziranosti grupa za učešće, budući da se radi o malim, ruralnim sredinama.

S druge strane, edukacija i učešće u izradi akcionih planova može biti i podsticaj formalnim i neformalnim grupama, ali i pojedincima, za daljnje organiziranje i djelovanje. Ovo se posebno odnosi na one grupe čija participacija u pitanjima od značaja za lokalnu zajednicu može biti ugrožena u manjim sredinama, poput žena i mladih, a čiji je odabir i učešće u akcionim timovima MDPI uvijek snažno zagovarao. U slučaju općine Dobojski Istok, u toku procesa došlo je do formiranja udruženja žena i udruženja mladih, te su predstavnici ovih udruženja učestvovali u akcionim timovima.

Nedostatak kapaciteta, odnosno znanja o planiranju predstavnika akcionih timova i savjeta/vijeća mjesnih zajednica svakako je jedna od ključnih prepreka učešću u procesima planiranja. Jasno je da je u tom smislu edukacija svakako pomogla učesnicima da se pripreme za proces planiranja. Upitno je da li bi akcioni timovi mogli doći do kvalitetnih akcionih planova bez ciklusa edukacije, bez obzira na eksternu facilitaciju i podršku trenera. Ipak, ostaje pitanje da li će članovi akcionih timova i dalje učestvovati u sličnim procesima i da li će primijeniti ovo znanje u budućnosti.

To nas dovodi do pitanja na koji će način proces akcionog planiranja biti institucionaliziran na općinskom nivou. Pojedini učesnici, posebno predstavnici općinske uprave, postavili su pitanje odgovornosti za praćenje implementacije i za revidiranje akcionih planova. Imajući u vidu nedostatak kapaciteta i sredstava mjesnih zajednica da same organiziraju proces akcionog planiranja, ali i da prate implementaciju projekata i revidiraju planove, neophodna je koordinirajuća uloga općine u procesu i njena podrška u realizaciji budućih procesa akcionog planiranja i implementacije prioriteta projekata. U skladu s tim, usvajanje općinskih odluka i pratećih procedura i obrazaca kojima bi proces postao obavezujući u procesima strateškog planiranja i godišnjoj izradi budžeta općine bio bi neophodan sljedeći korak kako bi proces akcionog planiranja imao kontinuitet i učinak, tim prije jer je proces akcionog planiranja u mjesnim zajednicama u BiH pokazao da mjesne zajednice mogu biti važan i koristan faktor u planiranju razvoja zajednice i podsticanju direktnog učešća građana u procesima donošenja odluka na lokalnom nivou.

5. Preporuke

U skladu s naučenim lekcijama, iz procesa akcionog planiranja proizašle su sljedeće preporuke:

- **Potrebna je promjena zakonskog okvira, kao i općinskih statuta, u odnosu na ulogu mjesnih zajednica.** Mjesne zajednice moraju postati obavezna tijela mjesne samouprave u RS-u, što trenutno nije slučaj. U oba entiteta, mjesne zajednice moraju imati jasno definiran status i jasno određene nadležnosti i izvore finansiranja. Obaveza finansiranja mjesnih zajednica, koja pripada općinama, treba biti jasna i transparentna. Finansiranje treba osigurati i za članove upravnih struktura mjesnih zajednica kako njihov angažman ne bi bio na volonterskoj osnovi.
- **Proces akcionog planiranja neophodno je institucionalizirati:** Neophodno je da općina usvoji odgovarajuće odluke o kontinuiranom provođenju akcionog planiranja u mjesnim zajednicama, što bi podrazumijevalo i određivanje nadležne osobe u općinskoj upravi za organiziranje procesa i saradnju s mjesnim zajednicama. Proces treba uskladiti s postojećim procesima u općini, uključujući razvojno planiranje, planiranje kapitalnih ulaganja i budžetski ciklus.
- **Kontinuirana podrška akcionim timovima mjesnih zajednica u razvoju prijedloga projekata neophodna je,** imajući u vidu i dalje slabe kapacitete predstavnika vijeća/savjeta mjesnih zajednica i akcionih timova za planiranje, ali i izradu detaljnih prijedloga projekata. Takvu bi podršku kontinuirano i sistematično trebala pružiti općina, što treba definirati odgovarajućim općinskim aktima.
- **Iscrpne smjernice za organizaciju procesa akcionog planiranja također su neophodne,** imajući u vidu da su se mjesne zajednice kod organizacije procesa akcionog planiranja značajno oslanjale na podršku trenera. Administrativni kapacitet mjesnih zajednica prvenstveno treba biti riješen relevantnim zakonima, ali je istovremeno neophodno jasno i detaljno definirati procedure organizacije akcionog planiranja, uključujući odabir članova, kako bi se osigurala reprezentativnost i nezavisnost od političkih utjecaja, efikasna komunikacija i konsultacije s građanima u toku procesa, te transparentni i jasni kriteriji za odabir projektnih prijedloga.

- **Potrebno je podići svijest i motivaciju građana o procesu akcionog planiranja.** Proces akcionog planiranja treba biti snažno promoviran u lokalnim zajednicama kako bi njegovu korist prepoznala šira grupa građana, koristeći niz komunikacijskih kanala, a ne pretežno neformalne mehanizme komuniciranja. Korist i primjenjivost edukacijske komponente u okviru procesa treba biti posebno naglašena pri promociji akcionog planiranja.

6. Bibliografija

Arnstein, Sherry, 1969, „A ladder of citizen participation”, *Journal of the American Planning Association*, 34, br. 4 (juli), str. 216–223.

Bajrović, Reuf i Stojanović, Igor, 2008, „Submunicipal Government and Decentralization in Bosnia and Herzegovina”, u: Peteri, Gabor (ur.), *Mind Your Own Business! Community Governance in Rural Municipalities*, Local Government and Public Service Reform Initiative, Budapest, str. 23–48.

Centri civilnih inicijativa BiH (CCI BiH), 2010, „Učešće građana u donošenju odluka za 2009. godinu”, Centri civilnih inicijativa, Banja Luka.

Cooke, Bill i Kothari, Uma, 2001, „The Case for Participation as Tyranny”, u: Cooke, Bill i Kothari, Uma (ur.), *Participation: the New Tyranny?*, Zed Books, London, str. 1–15.

Gaventa, John, 2006, *Triumph, Deficit or Contestation? Deepening the 'Deepening Democracy' Debate*, IDS Working Paper 264, IDS, Brighton, dostupno na: <http://www2.ids.ac.uk/logolink/resources/downloads/Wp264.pdf> [stranica posjećena 11. 2. 2011].

Gaventa, John, 2004, „Strengthening Participatory Approaches to Local Governance: Learning the Lessons from Abroad”, *National Civic Review*, 93, br. 4, str. 16–27.

Innes, Judith E. i Booher, David E. 2004, „Reframing Public Participation: Strategies for the 21st Century“, *Planning Theory & Practice*, 5, br. 4 (december), str. 419–436.

Irvin, Renee A. i Stansbury, John, 2004, „Citizen Participation in Decision Making: Is It Worth the Effort?“, *Public Administration Review*, 64, br. 1 (januar/februar), str. 55–65.

McClaran, Mitchel P. i Moote, Margaret A. 1997, „Implications of Participatory Democracy for Public Land Planning“, *Journal of Range Management*, 50, br. 5, str. 473–481.

MDP, 2007, „Od vizije razvoja lokalnih zajednica do realizacije projekata: Priručnik za akciono planiranje u lokalnim zajednicama“ (neobjavljeni dokument).

Mišić-Mihajlović, Snežana i Jusić, Mirna, 2010, „Komunikacija kao preduvjet za participaciju na lokalnom nivou: Slučaj Bosne i Hercegovine“, u: Jusić, Tarik (ur.), *Komunikacija i zajednica: građani, mediji i lokalna uprava u Bosni i Hercegovini*, Mediacentar Sarajevo i Centar za društvena istraživanja Analitika, Sarajevo, str. 177–222, dostupno na: http://www.media.ba/mcsonline/files/shared/Participatorne_komunikacije_Final_za_web.pdf [stranica posjećena 11. 2. 2011].

Moynihan, Donald, 2007, „Citizen Participation in Budgeting: Prospects for Developing Countries“, u: Shah, Anvar (ur.), *Participatory Budgeting*, International Bank for Reconstruction and Development/World Bank, Washington, DC, str. 55–91, dostupno na: <http://siteresources.worldbank.org/PSGLP/Resources/ParticipatoryBudgeting.pdf> [stranica posjećena 11. 2. 2011].

Potter, Jonathan (ur.) 2008, *Making Local Strategies Work*, OECD, Paris.

Rowe, Gene, Marsh, Roy i Frewer, Lynn, 2004, „Evaluation of a Deliberative Conference“, *Science, Technology & Human Values*, 29, br. 1, str. 88–121.

Rowe, Gene i Frewer, Lynn, 2005, „A Typology of Public Engagement Mechanisms“, *Science, Technology & Human Values*, 30, br. 2, str. 251–290.

Svjetska banka, 2009, „Od stabilnosti do uspješnosti: Lokalna uprava i pružanje usluga u Bosni i Hercegovini“, Ured Svjetske banke u Bosni i Hercegovini, Sarajevo.

Swinburn, Gwen, Goga, Soraya i Murphy, Fergus, 2006, *Local Economic Development: A Primer Developing and Implementing Local Economic Development Strategies and Action Plan*, World Bank i Bertelsmann Stiftung, Washington, DC, i Gütersloh, dostupno na: http://siteresources.worldbank.org/INTLED/Resources/led_primer_bookmarked.pdf [stranica posjećena 11. 2. 2011].

Vijeće Evrope, 1985, „European Charter on Local Self-Government“, dostupno na: <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/122.htm> [stranica posjećena 11. 2. 2011].

Vijeće Evrope, 2001, „Recommendation 19 (2001) of the Committee of Ministers to member states on the participation of citizens in local public life“, dostupno na: https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBl_obGet&InstranetImage=871858&SecMode=1&DocId=234770&Usage=2 [stranica posjećena 11. 2. 2011].

Vijeće Evrope, 2009, „Additional Protocol to the European Charter of Local Self-Government on the right to participate in the affairs of a local authority“, dostupno na: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/treaties/html/207.htm> [stranica posjećena 11. 2. 2011].

Zakon o lokalnoj samoupravi RS-a, 2004, *Službeni glasnik RS-a*, br. 101/04, dostupno na: http://www.narodnaskupstinars.net/lat/zakoni/zakon.php?id_zakona=46 [stranica posjećena 11. 2. 2011].

Zakon o principima lokalne samouprave FBiH, 2006, *Službene novine FBiH*, br. 51/06, dostupno na: <http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/zakoni/2006/zakoni/34bos.htm> [stranica posjećena 11. 2. 2011].

Aneks 1: Lista učesnika fokus grupe

Br.	Ime i prezime učesnika	Funkcija
Općina Doboj Istok		
1	Mustafa Mujkić	Predstavnik općine Doboj Istok
2	Sadmir Mujkić	Trener u općinama Doboj Istok/Doboj Jug
3	Adnan Šišić	Predstavnik omladinskog NVO-a „Need for speed”, član akcionog tima u MZ Klokotnica
Općina Doboj Jug		
4	Afan Aličić	Predstavnik općine
5	Minka Mehičić	Predstavnica MZ Matuzići
6	Edib Skulić	Udruženje paraplegičara, član akcionog tima MZ Matuzići
7	Adil Krličević	Predstavnik MZ Mravići
Opština Petrovo		
8	Dragica Pejić	Predstavnica opštine Petrovo
9	Brano Marjanović	Predstavnik MZ Porječina
10	Miloš Velimirović	Predstavnik MZ Sočkovac
11	Boro Stojanović	Predstavnik MZ Karanovac

Napomena: Fokus grupa održana je 10. februara 2011. godine u Doboju, u organizaciji MDP inicijativa.

Aneks 2: Direktna budžetska podrška MDP inicijativa/SDC-a općinama za implementaciju projekata iz akcionih planova u 14 mjesnih zajednica u BiH

	OPĆINA	NAZIV PROJEKTA	VRIJEDNOST PROJEKTA	SUFINANSIRANJE MDPI-ja/SDC-a	KRATAK OPIS PROJEKTA
1.	PETROVO	Funkcionalno uređenje Doma kulture u MZ Karanovac	8.000 KM	6.700 KM	Sanacija prostorija u Domu kulture, čime će se stvoriti uvjeti za nesmetan rad niza udruženja koja su aktivna na prostoru MZ Karanovac, među kojima su: KUD „Ozren”, Udruženje omladine, Savjet MZ Karanovac i drugi.
2.		Uređenje centra sela i pomoćnih prostorija i objekata u MZ Sočkovac	10.351 KM	6.700 KM	Sanacija Doma kulture u MZ Sočkovac (mokri čvor i izgradnja kanalizacione mreže i mreže za odvod oborinskih voda) i uređenje okolnog prostora (uređenje zelenih površina i osvijetljavanje). Navedeni dom kulture središte je društvenih zbivanja u MZ Sočkovac i ujedno predstavlja prostor za rad niza udruženja, među kojima su: KUD „Mladost Sočkovac”, Udruženje žena, Udruženje penzionera, Savjet MZ, mjesna ambulanta itd.
3.		Izgradnja tribina na sportskom poligonu u MZ Kakmuž	10.340 KM	6.700 KM	Izgradnja tribina na postojećem sportskom poligonu u MZ Kakmuž kapaciteta 300 mjesta (u sklopu kompleksa osnovne škole u MZ Kakmuž).
4.		Rekonstrukcija sportskog poligona u MZ Kaluđerica	12.800 KM	6.700 KM	Sanacija postojećeg poligona ukupne površine 900 m ² .
5.		Uređenje potkrovlja osnovne škole u MZ Porječina	11.150 KM	6.700 KM	Sanacija prostorija mjesne osnovne škole, ukupne površine 120 m ² , i stvaranje uvjeta za rad čitaonice i edukativnog centra za lokalno stanovništvo.
6.		Voda za sve – MZ Petrovo	7.710 KM	6.700 KM	Nabavka i instalacija odgovarajuće opreme (vodomjeri), čime će se omogućiti efikasnije gazdovanje lokalnim vodovodom, kroz unapređenje kontrole potrošnje vode kao i kroz identifikaciju mjesta na kojima se rasipa voda.
7.		Centar zajedničkog druženja – MZ Krtova	7.620 KM	6.700 KM	Sanacija dijela prostorija mjesne škole i stvaranje uvjeta za rad centra kojim će se unaprijediti društveni život u ovoj povratničkoj mjesnoj zajednici (nabavka odgovarajućih sportskih rekvizita i računarske opreme).

8.	DOBOJ JUG	Uređenje platoa ispred velike sale Doma kulture u Matuzićima	6.597 KM	5.932 KM	Uređenje/asfaltiranje prostora ispred velike sale Doma kulture u Matuzićima, ukupne površine 277 m ² .
9.		Sanacija vanjskih stepenica u prostorijama MZ Matuzići	1.262 KM	1.067 KM	Uređenje postojećeg stepeništa u prostorijama MZ Matuzići, čime će se pristup ovim prostorijama učiniti sigurnijim. Postojeći prostor, pored članova Vijeća MZ Matuzići, koriste i predstavnici udruženja privrednika, poljoprivrednika, žena kao i KUD „Đerdan“. Također, spomenuto stepenište je i prilaz u salu Vijeća općine Doboj Jug.
10.		U novijim prostorijama korak naprijed – MZ Mravići	7.810 KM	6.944 KM	Uređenje prostorija za nesmetan rad Vijeća MZ Mravići i drugih udruženja građana, ukupne površine 50 m ² . Pored uređenja, planirana je i nabavka odgovarajuće opreme, čime će se unaprijediti efikasnost rada kako Vijeća MZ, tako i udruženja građana.
11.	DOBOJ ISTOK	Ozvučimo prostor da se bolje čuje – MZ Brijesnica Velika	5.417 KM	4.841 KM	Nabavka i instalacija odgovarajuće audioopreme (ozvučenja) u Domu kulture u MZ Brijesnica Velika, s ciljem unapređenja kulturno-umjetničkih dešavanja u ovoj mjesnoj zajednici.
12.		Plemenitom igrom upraznimo vrijeme i oplemenimo dušu – MZ Brijesnica Velika	1.015 KM	800 KM	Uređenje šahovske table na otvorenom sa izgradnjom propratnih sadržaja (klupe, staze, korpe za smeće).
13.		Povratak prirodi – MZ Brijesnica Velika	1.454 KM	1.159 KM	Uređenje izletišta lokalnog izviđačkog odreda i nabavka odgovarajuće opreme neophodne za nesmetano funkcioniranje Odreda izviđača „Vrba“, Doboj Istok.
14.		Dovršetak građevinskih radova na Domu kulture u MZ Lukavica Rijeka	7.555 KM	6.800 KM	Uređenje glavne sale (izvođenje građevinskih radova i ugradnja stolarije) radi stavljanja u funkciju sale u Domu kulture u MZ Lukavica Rijeka.
15.		Stvorimo uslove za normalan rad – MZ Stanić Rijeka	7.703 KM	6.736 KM	Dijelimično uređenje Doma kulture u MZ Stanić Rijeka i osiguranje prostora za nesmetan rad vijeća ove mjesne zajednice kao i udruženja građana koja djeluju na njenom prostoru.
16.		Složne ruke – MZ Klokočnica	7.680 KM	6.800 KM	Sanacija prostorija za rad i organiziranje građana Mjesne zajednice Klokočnica.
17.		Svi u prirodu – MZ Brijesnica Mala	4.645 KM	4.160 KM	Uređenje i obilježavanje postojećeg izletišta u općini Doboj Istok.
18.		Želimo drugu šansu – MZ Brijesnica Mala	3.317 KM	2.640 KM	Nabavka odgovarajuće opreme za postojeća kulturno-umjetnička društva radi reaktiviranja njihova rada.
			122.427 KM	94.779 KM	

Kralja Aleksandra 52, 74000 Doboj, BiH
tel.: +387 53 200 371, 200 372, Fax: +387 53 200 373, e-mail: info@mdpinicijative.ba
www.mdpinicijative.ba